

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 94(497.113)”1919/1939” NOVI SAD
НКПО

МИРОСЛАВ ЈАЋИМОВИЋ

Слободан Бјелица

ПОЛИТИЧКИ РАЗВОЈ НОВОГ САДА ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Филозофски факултет, Нови Сад, 2008.

Проучавање политичких прилика и истраживање историје градова у XX веку и модерној историји захтеван је и обиман посао. Како српска историографија није богата научним радовима о локалној историји и историји градова, оваква дела заслужују посебну пажњу. Монографија др Слободана Бјелице *Политички развој Новог Сада између два светска рата* свакако је веома значајна у том смислу.

У самом уводу монографије, Нови Сад је представљен од хабсбуршког периода до времена уласка у југословенску државу. Описан је простор на ком је стваран град на Дунаву, први насељеници и насеља, војне управе и магистрат основан у време када је издејствована и повеља слободног краљевског града од царице Марије Терезије, 1. фебруара 1748. године. Потом су приказана дешавања у граду у време Револуције 1848/49. и борба за политичка права Срба у Монархији, када је Нови Сад као центар српске интелигенције добијао све више на значају.

Прва глава књиге, под насловом *Седиште Бачке области*, описује дешавања у Новом Саду у периоду између 1919. и 1929. године, који је карактерисало дејство мноштва политичких пар-

тија, међустранички сукоби али и сукоби унутар партија, пре свих Радикалне странке, под вођством Јаше Томића, и њене најозбиљније супарнице – Демократске странке. Међусобна борба се водила и преко страничких листова – *Заставе* и *Јединства*. Поред борбе за добијање гласова у Уставотворној скупштини, вођена је и борба за градску самоуправу, али су напредак града кочиле честе промене градоначелника и градских представника. Такође је вршена и мисија „национализовања” подручја Војводине, па је Новом Саду припало централно место за ту делатност. Циљ је био да словенски живаљ преузме примат од несловенских мањина северно од Саве и Дунава, како у политичком, тако и у економском и у културном погледу. У овом поглављу су на веома сликовит начин представљени прваци Новог Сада, бројна истакнута имена која су својим радом, деловањем и учешћем у политичком и јавном животу, обележила живот града у поменутом периоду.

Друга глава, под насловом *Центар Дунавске бановине*, описује политичке односе у граду од 1929. до 1941. године. Политички живот се све до Априлског рата одвијао у условима који нису имали чак ни онолико ограничен демократски карактер колико су имали у првој деценији постојања државе. Уместо до тада великог броја сукобљених странака и њихових програма, дошло је до оштре поделе на присталице режима и снаге које су желеле да промене државно уређење. Приказани су сукоби око идеје државног унитаризма, посебно изражене у Војводини и самом Новом Саду, као и они унутар градске власти. У време када се мењао административно-политички статус Новог Сада, јавила се и идеја ширења града на десну страну Дунава, пре свега у вези са припајањем Петроварадина. У Новом Саду је тада јачала и активност националних удружења. Под патронатом највиших државних власти почеле су се образовати организације које су биле национално обојене и које су окупљале углавном омладину и свесно се мешале у политичка дешавања. Истицали су се Соколи, Јадранска стража, Савез добровољаца, Југословенска национална омладина „Карађорђе” и друге.

Трећа глава, под насловом *Економске основе политичког развоја*, говори о успону привреде у граду, а основа развоја је био добар географски положај Новог Сада. Установе које су несумњиво допринеле развоју биле су Трговинско-занатска комора и

Удружење индустријалаца, око чијег вођства је такође вођена борба. Развој новосадске индустрије и већих занатских радионица поспешиле су замах развоја града. Економске прилике у граду побољшане су организовањем Земаљске трговинске и индустријске изложбе, претече Новосадског сајма. Нови Сад је свој престиж тражио и у борби са супарничким војвођанским градовима у привлачењу надлежности, а примат му је потврђен 1929. године, када постаје центар Дунавске бановине.

Четврта глава, *Културно-просветне прилике*, између осталог описује развој школства у међуратном периоду. Вођена је дуга борба за добијање Правног факултета али је победу над Новим Садам однела Суботица, а успех нису имали ни покушаји оснивања друге сличне установе. Културну мисију Новог Сада било је још теже постићи. Оптерећен политичким сукобима, град је кочен у културном напретку. Матица српска је један од примера институције око чије су се управе многи спорили и тиме успоравали културни развитак. Српско народно позориште је једна од установа која је, поред Матице, радила на очувању националног идентитета војвођанских Срба, а нове садржаје у културни живот града уносиле су и Државна архива, Музеј Матице српске, више музичких и једно историјско друштво. Веома богату традицију у Новом Саду имала је и српска штампа. Националне мањине су такође имале истакнуто место у новосадској журналистици.

Анализирајући политички развој Новог Сада између два светска рата, аутор монографије представља читаоцу политичку сцену града на веома занимљив и прегледан начин. Уз обиље информација представља све оно непознато у историји Новог Сада и свакако завређује пажњу историчара и свих љубитеља књиге.